
Književna poročila

pa, ko imamo v posesti tako dolgo obalo od Rečine do Bojane, ki jo lahko po nasproti si ležečih podoljih dosežemo po svojih tleh, bi forsiranje take železnice pomenilo le gospodarsko krepitev tuje dežele na stroške naše revščine. Proga Bar—Virpazar pač ni samo 18 km dolga, toliko znaša le zračna razdalja njenih koncev. Železnica Mala Krsna—Požarevac je del bodoče velike evropske «proge 45. vzporednika», ki bo vezala francoski Bordeaux z rusko Odeso preko našega Majdanpeka in Prahova; njen del od Beograda do Male Krsne bo v kratkem gotov. Čez Žagubico je do Zaječara projektirana le ozkotirna okrožna železnica.

Hrastovih šum v Šumadiji ni skrčila toliko potreba po kulturni zemlji. V mnogo večjem obsegu jih je uničilo turško, oziroma avstrijsko bojevanje z vstaši. Tako sem n. pr. od Gornjega Milanovca do Kragujevca videl v klancih obe strani, sicer pa vsaj eno stran ceste ogoličeno iz nedavnih časov nemško-madžarske grozovlade. Cesta ob Vardarju skozi Demirkapijo se je železnici pridružila šele v letih velike vojne; zgradila jo je avstro-bolgarska vojna. Prej je solunska pot vodila preko Ovčega polja in skozi Štip, Strumico in Dojran in se torej ogibala vsem soteskam na Vardarju. — Znepolje pripada v manjšem zahodnem delu naši državi, tako da sta povirje in spodnji tok Trnske ali Sukovske reke na naših tleh, dočim je srednji del ostal bolgarski. Toplica, pokrajina okoli Proskuplja, ima velik procent prebivalstva, ki je po poreklu iz črnogorskih Brd.

Naglica pisanja pričujočega dela se zrcali v stilističnih hibah, ki mestoma motijo hitro razumevanje; včasih naletiš celo na slog à la Baedeker. Da bo druga izdaja v tem oziru dobra, nam jamči pisateljska žila avtorjeva. In če se bo prof. Melik poleg tega strokovno še bolj poglobil v stvarino, nas bo obdaril z znanstvenim delom, ki nam je silno potrebno ne samo zaradi globljega poznavanja nas samih in naše zemlje, temveč še posebno zaradi propagande med tujimi interesnimi krogi, ki jim po petih letih našega ujedinjenja na našo veliko škodo še vedno ne moremo nuditi pregleda o Jugoslaviji. Seveda bodo Tiskovni zadrugi zrastle iz tega tudi dokaj večje naloge kakor je sam tisk: treba se ji bo povzpeli do neobhodnega ilustrovanja knjig in eventualno skrbeti za prevod na francoščino.

Jože Rus.

Sienkiewicz Henrik: Potop. Iz poljščine prevel dr. Rudolf Molè. V Ljubljani 1923. 1. in 2. snopič.

Prevodu prvega dela znane Sienkiewiczzeve trilogije (o njem prim. «Ljubljanski Zvon» 1922, 696—698) je v razmeroma kratki dobi sledilo nadaljevanje, prevod pri nas manj znanega «Potopa». Naglica, s katero se delo nadaljuje, odgovarja mogoče nestrpnemu pričakovanju čitajočega občinstva, ki je željno zanimivega «branja», delu samemu pa se neprijetno pozna. O kvaliteti prevoda ni mogoče izreči ugodne sodbe; tipika napak je ista, kakor v prevodu prvega dela trilogije. Primerjajoč prevod z originalom se vedno iznova prepričaš, da delo ni izvršeno z ono skrbjo, ki je za tak posel drugod sama po sebi umevna zahteva.

Rod Bilevičev ni «izviral od Mendoga», kakor pravi Molè (str. 1.), ampak «je pravil, da izvira»; bil je spoštovan nad vse «druge», kar je Molè izpustil; ni se ukvarjal z «domačimi opravili», pri čemer mislimo na hišo in hlev, ampak z «lokalnimi zadevami», ki so pravo nasprotje «velikih služb»; ni si pridobil «nedvomljivo velikih» zaslug, ampak «trajne», in zanje ni bil nagrajen samo «včasih», ampak «večkrat»! Taka je slika, ki jo kaže prevod prvih stavkov! Nadaljevanje ni nič boljše. Bilevič je bil upiški podkomornik in ne komornik, «zaščanki» so za pisca, ki piše «Kmitic», slovenskopoljska nedoslednost, «roili»

Književna poročila

ni «prebivali», ampak naravnost «mrgoleli». Lavdanski prapor pri Šklovu ni «skoraj popolnoma izginil» (2), ampak «naravnost», «zgniebnione» niso «pohabljeni», ampak «potrti, malodušni». «Narzekania» niso «pritožbe» (3), ampak «jadikovanja», «tež» ni «toda», ampak «tudi». (Večkrat lahko človek misli, da je kaka napaka samo tiskovna — kakor n. pr. «premenil gospod Heraklej Bilevič» na str. 2., namesto: «preminil» — toda ravno ta ne more biti.) Namesto «Ostali vojaki» bi moralo stati «Ostanki vojske». Testament starega Bileviča je Molè v naglici in glede zelo bistvene stvari potvoril in ga naredil naravnost neumljivega (4). Stari Bilevič je premoženje in vnučko zapustil mlademu Kmiticu, ker «je gojil do o č e t a (ki ga je Molè izpustil!) Andreja Kmitica še izza mladih let pa do svoje smrti prijateljstvo in pravo bratovsko ljubezen».

Preglavice dela Molétu poljska «fantazya», ki pomenja vse mogoče, samo ne «domišljavosti» (9), preglavice mu delajo poljske besede, ki so slovenskim po licu podobne, pa imajo drugačen pomen. On še vedno mirno po poljski «chwali» zapiše «hvala» (4), dasi pomenja «čast, slavo», sloveni «brzežniake» z «obrezki» (8), namesto «brezovimi kladami» in mirno prepíše poljsko «lučivo» (nam. «borova trska») ali «oplatke» (nam. «oblate»), ne da bi se vprašal, ali bo preprost čitatelj te besede razumel. Sam teh besed očitvidno tudi ne razume, čudno pa je, da se pri svojem delu niti ne zave, kaj dela! Oziroma, kaj bi delati moral! Tako delo je prepisovanje in ne prevajanje!

Razne členice, ki tvorijo logično zvezo med posameznimi stavki ali kako misel natančneje precizirajo, kratkomalo izpušča, za preciznost in plastiko izraza nima nobene skrbi, ampak mirno zapiše besedo, ki mu prva pride na misel, pa najsi bo potem še tako brezbarvna ali naravnost neprimerna. Butrimi niso «menili, da bo treba iti v Rosno» (5), ampak so «godrnja(vsa)li, momljali», površina snega ni bila «premrla od mraza» (8), ampak «trda, skrnjena», vretena se niso «vrtela» (9), ampak «brnela», Kmitic se ni imel «pridružiti» gospodični (9), ampak «navaditi nanjo, prilagoditi, akomodirati se ji», Žmudzin ni mlina «obračal» (10), ampak «vrtel», Olenka ni bila od lastne lepote «osramočena» (11), ampak «v zadregi», stara teta ni odgovorila «vstajaje» (13), ampak «s poklonom», dekle niso «tekmovala», ampak «pretiravala», ris z očmi ne «kljuje», ampak «prebada», Kmitic se roki Olenke ni «približal», ampak nanjo «prilepil», «fraucymery» niso «grajske sobane» (19), ampak «ženski svet», «bialogłowy» ne «dekleta», ampak «ženske», «familiarnt» ni «največji dostojanstvenik» (19), ampak plemič, ki spada v ono vrsto «familije» ali sorodstva, kakor jo dokazuje enak grb. Če bi bil Molè to vedel, bi tudi ne bil na naslednji strani besede «familiarnci» prevedel z «ugledni ljudje Kokosinski, kojih pečat je Pipka». Kmitic dekel ni zagledal v «špranjah vrat» (20), ampak v «špranji prislonjenih vrat», Olenki njegove besede v ušesih niso «brnele», ampak «zvene», tudi ni «nastavila ušesa», ampak «posluhnila, prisluhnila». «Babež» (21) ni to, kar «baba», «neznano blago čustvo» ni «čista blaženost», kakor bi bilo pravilno, «grzeczny» ni «prikupljiv», ampak «uljuden, fin». «Pociecha» ni «nada» (110), «rozlegly» ne «oddaljeni», poljski «sejm» ni naš «sejm», «polni pisar» ni «poljni pisar», «zanim» ni «razen» (111), «damy sobie radę» ni «si že opomoremo» (113), «zbiegła» ni «ginila» (115), ampak «izginila», saj so se tukaj opisani dogodki dovršili že pred sedmimi leti in vendar ni vseeno, ali prevajamo perfektiven ali imperfektiven glagol; «czworoboky» niso «čtetverostopi», ampak «karéji», «niemal monarszy» ni «nemalo vladarski» (116), ampak «skoro cesarski». Itd.

Značilno za Moléta je, da pri prevajanju izpušča cele besede in fraze; težko je reči, ali je tega pri njem kriva naglica ali pa pomanjkljivo znanje poljščine.

Par takih slučajev sem že navedel; v sledečem jih bom še par in pri tem stavil zaradi krajšega izpuščene dele v oklepaje. Molè piše v svojem prevodu: «pokrite (z injem in) z ledenimi cveticami» (8); «takrat mi je (Vas obljubil in) pokazal sliko (11); «Oni (ne) bodo odločevali nad teboj, gospod» (18); «pri Pili, Ustju in Velunju so ritmojstri (zasedli sektorje nad Notečjo in) pričakovali prihoda šlahte» (112); «Vsak (izmed te gospode) je torej pri ribniku zaposlen s pranjem (ali pa stoji pri tehtnici), ker si pač (po pravici) misli, da Švedi ne zbeže» (112); «naznanjali, da se bližajo (vedno) nove trume» (114); «in se je tam boril (tako dobro) kakor vsak drug» (114); «jedli ali pili, drugi klicali sluge, (vsi v vrsti pa so smatrali, da ni neprimerno, pogovarjati se tako glasno, da ni bilo mogoče slišati povelj častnikov)» (115); «izpremenili v črto ali polukrog, (stisnili se v klin ali trikot tako spretno kakor meč v borčevih rokah)» (115). Itd.

To so najznačilnejše, toda davno še ne vse napake, ki sem si jih zabeležil primerjajoč uvod, I. poglavje in prvi del X. poglavja z originalom (Wyd. jub. Warszawa. Gebethner i Wolff. 1903.) In rezultat? Rezultat je samo začudenost, da se Molè, ki je vendar pred «Potopom» že prevedel obširen roman «Z ognjem in mečem», pri tem delu ni prav nič naučil.

J. A. G.

Bernhard Kellermann: Predor. Roman. Prevedel Fr. Kobal.

Ta «epos o jeklu in elektriki» si je pridobil med Nemci nemalo čitateljev in navdušenih prijateljev. Odlikuje se z zanimivim, večje stopnjevanim dejanjem, ima prizore, ki so izvedeni s pretresujočo realitiko, daje jasno sliko o ameriških sindikatih in trustih in o izkoriščanju ameriškega delavstva, razpolaga z ogromnim tehničnim aparatom in z energično karakterizacijo. Ker je poleg tega dikcija skladna s snovjo, pestra, ritem pogostoma dreveč in vihrajoč, jezik umetniški obrušen, je moral obvladati prelagatelj izredne težave, če je hotel ustvariti veren in točen prevod.

Kobal se je lotil tega dela z veliko ljubeznijo in vnemo. Njegova skrbnost se razodeva iz marsikatero subtilnosti, s katero je poizkušal podati ekvivalent za barvovitost izvirnika. Dandanes se ne ponaša vsak prelagatelj s takšno akribijo! Poleg tega je moral ustvariti vse polno tehničnih izrazov; iskal in našel jih je v terminologiji drugih slovanskih narodov, deloma pa se je tudi odločil zanje po posvetovanju s strokovnjaki. V tem oziru pomeni njegov prevod vpošteven napredek in marsikaj iz nomenklature utegne obveljati, zlasti v rudarski stroki.

Prevod pa ima poleg teh vrlin tudi svoje nedostatke. Ti se kažejo zlasti v tem, da se je prelagatelj 1.) s pretiranim strahom ogibal tujim besedam; 2.) da ni povsod srečno prevedel nemških zloženk; 3.) da je rabil brez potrebe vulgarne besede; 4.) da ni povsod postavil adekvatnih izrazov; 5.) da je ponekod dikcija trda in nerodna; 6.) da je zagrešil nekaj jezikovnih napak (o katerih pa seveda prav za prav ne vem, ali ni zanje odgovorna Mariborska tiskarna, d. d. v Mariboru, ki je takisto odgovorna za zanikarno korekturo in za naravnost sramotno zunanjo opremo!).

1.) Kar se tiče tujih besed, jih je prelagatelj ponajveč poslovenil, dasi ni bil v tem povsod dosleden; zlasti se to opaža proti koncu. Tako stoji n. pr. za «Instinkt» zdaj «slutnost», zdaj «nagon», zdaj zopet «instinkt», za «asfalt» «zemeljska smola» in zopet «asfalt» itd. Tudi marsikje slovenska beseda ni nikakršen nadomestek za tujko ali pa je prisiljena. Med take tvorbe spadajo: glasbovodja (Dirigent); samosvojesti, posebne potrebe (Extravaganzen); notnik (Pult); prekomerna vzradoščenost (Extase); zastavek (Problem); pes-bikar (Bull-dogge); obrazina (Larve, Maske), obrazina zoper dim (Rauchmaske); nasnutek